

A NAGYENYEDI EV. REF. COLLEGIUM KÖNYVTÁRA.¹

Hivatalos jelentés a nagyenyedi evang. reform. collegium könyvtáráról, a nagyméltóságú m. k. közoktatásügyi ministerium által kitűzött pontok szerint.

1. A kútfőket, melyekből intézetünk könyvtára történeteinek bővebb előadásához a részletesebb adatokat meríteni kellene, eltemette az 1848—49-iki országrendés, elhamvasztották a gyászos belháborúnak a legszentebbet sem kimélő lángjai. Annyi azonban némely régibb íróink teljes hittelű értesítéseiből bizonyos, hogy a gyulafejérvári egykori „schola“, már akkor, mikor még nem vala megvetve a nagy fejedelem és Erdélyország rendei által szélesebbre és magasabbra épülésének vagyoni alapja, — azon időkhöz képest jelentékeny népességnek és virágzásnak örvendett; már csak a fejedelmi székhely központosító és emelő befolyása következtében is, előkelő családok növendékei sűrűn látogatták, — és így igen valószínű, hogy e kedvező helyzetből folyólag, a tanítás eszközeivel s ezek közt könyvtárral is az akkori irodalmi állapotokhoz képest, elégséges mértékben kellett birnia. Miután pedig e „scholát“ az országúl hozott törvény 1629-ben „academiai“ rangra emelte, és hogy e rangnak megfelelő fejlődést nyerhessen, kellő vagyonnal ellátta: természetesen könyvtárának is a magasabb czélok elérésére szükséges mértékben kellett gyarapodnia, egy felől az adományozott vagyoni erő némi részének e célra fordításával, másfelől legelőbb és leginkább az alapító fejedelemnek, azután pedig hihetőleg az utána következőknek ajándékaival.

E könyvtár azonban, melyet az említett tényezőkből folyólag, mind terjedelmére, mind tartalmára nézve jól megszapordottnak tenni fel elégséges okunk van — igen kevés hián hamuvá lett, Erdély külön állami életének amaz egyik leggyászosabb évében, 1658-ban, mikor az erejénél nagyobbakra törő

¹ A vallás- és közoktatási m. kir. Ministeriumhoz 1877. érkezett s a M. Könyv-Szemle rendelkezésére bocsátott hivatalos jelentésekből. Sz.

fejedelemre és a félrevezetett országra küldött tömérdek török-tatár pusztító sereg hazánk nagy részét és különösen épen a fejedelmi székhelyet vér- és lángözönnel borította el. És így, midőn az után nem sokkal, 1662-ben, Nagy-Enyedre, mint ingatlan birtokainak központjára, tétetett át a collegium, majd egészen újból kellett a könyvtár gyűjtéséhez kezdeni. A lassanként megszáporodott könyvek becsesebbjeit a labancz és kurucz küzdelmek korában 1704-ben Enyedet ért veszedelem elől elrejtteni és megmenteni sikerült az akkori előjáráságnak. És miután a Rákóczi-mozgalmak utolsó hullámai is elsimúltak: ez időtől fogva, másfél századnál tovább tartott folytonos belbéke alatt, az eleinte csekély könyvtár oly gyarapodást vett, hogy 1848-ban az akkori tanárok és kezelő könyvtárnokok biztos emlékezete szerint 30 ezeret megközelítette a tartalmát tévő munkák, és ezek között nem kevés nagybecsű kéziratok száma. E gyarapodást nagy mértékben elősegítették a kegyes adományozók, csaknem mind intézetünk volt tanárai, kik becses könyvtárunk nagy részét végrendeletökben könyvtárunknak hagyták: Pápai Páriz Imre, Ajtay Mihály, Benkő Ferencz, Benke Mihály, I. és II. Kovács József tanárok, Báróczy Sándor, a magyar királyi testőrség tagja és gr. Bethlen Elek.

Hanem e szép könyvtárt (proh pudor et dolor!) részben kisodorta intézetünk birtokából az 1848—49-iki forradalom erőszaka; részben pedig majd mind hamuvá égette a felbőszített nép őrzöngő dübe. 1848 utolsó két hónapjában az Enyedet megszálló császári sereghez csatolt, nagyobbára szász nemzet-örök szekerekkel vitték el hazájokba, mint „bonne prise“-t, a könyvtárból és tanárok szállásáról a tudásuk és izlésük szerint válogatott könyveket. 1849-ben pedig január 8-dik és következő napjain lángok, — és pedig szándékosan a végett, a könyvtári termekben gyűjtött lángok emésztették meg mind azt, a mi onnan még el nem raboltatott. A mit pedig az elragadott könyvek közül 1849 végén és 1850 tavaszán a vidékről össze lehetett gyűjteni, mind össze is csak 500 és egy néhány, nagyobbára félszeg művekre, megrongált, bemoeszkolt kötetekre ment. És azután többízben tett felszólításainknak is a közönséghez és egyesekhez az iránt, hogy könyvtárunk kezökhez juthattott darabjait visszaszolgáltatni, vagy ha hollétökről biztos tudo-

másuk van, arról minket értesíteni szíveskednének — csak igen kevés sikere volt. *Onnan* pedig, hova könyveinket és más becses gyűjteményeinket, sokak szemeláltára s még többeknek tudtával, tömegesen vitték el, — t. i. a *szász* földről, egyetlen egyet sem voltunk szerencsések visszanyerni.

Ellenben hálás elismeréssel és hazafiui méltó dicsekvéssel adtuk eddig is köztudomásra és említjük fel e jelentésünk rendében is, hogy könyvtárunk ujragyarapultát nagyrészből azon nemzetünk javát szívóken viselő hazánkfiainak köszönhetjük, kik, szám szerint eddig 35-en, kisebb-nagyobb-legnagyobb becsű ajándék-könyveikkel segítettek minket, könyvtárunk nagy hézagait betölteni kezdeni. Tisztelt nevöket kedves kötelességünknek ismerjük főkönyvtári-lajstromunk első lapjaira följegyezni ezen homlokírat alá:

GRATAE POSTERITATI —

per seriem seculorum, utinam! longissimam —

LEGENDA traduntur et COLEND

fronti hujus CATALOGI inscripta

NOMINA VIRO

de rep. literaria bene meritorum,

QUI libris dono datis effecere, ut

bibliotheca COLLEGII evang. reformatorum

NAGYENYEDENSIS

nefando belli civilis annor. MDCCCXLVIII et XLIX

incendio tantum non omnis absumta, jam

anno MDCCCLI reviviscens, nova, eaque in

dies laetiora caperet incrementa.

E sorban, valamint sok más, nemzetünk és hazánk javára buzgón áldozó és bölcsen dolgozó hazánkfiainak tiszteletre méltó sorában, mások feletti fénynyel tűnik ki anyaszentegyházunk és intézetünk áldott emlékezetű fő-gondnoka gróf *Mikó Imre*, ki egy ó-classicus irodalmi nagybecsű könyvtárt, egy gazdag érem-gyűjteményt, és hazánk történelmét tárgyazó 200-at megközelítő becses munkát ajándékozott, és mindezeket díszes szekrényekbe elhelyezve, szakértőleg lajstromozva, már több évvel ezelőtt könyvtárunknak, és szép adományának nemes indokait, bölcsen megszabott feltételeit, saját kezével írt alapító levelében adta át az utókor emlékezetének. Ezen drága oklevelek,

intézetünknek, míg csak élete tart, hálás kegyelettel őrzendő clenodiumai, teljes mértékben méltók, hogy szélesebb körben is tisztelve legyenek, és követendő példakül szolgáljanak; azért hű másolatukat ide mellékelni czélszerűnek ítéltük; (B. C. betűk alatt). És nem múlaszthatjuk el e helyen őszinte hálánknak kifejezést adni a mélyen tisztelt *magyar tudományos Akadémia* iránt is, mely nagybecsű kiadványainak jelentékeny részével kegyeskedik könyvtárunkat évenként gazdagítani.

A többi adományozók sorából a kiválóbbak:

Zeyk Károly főispán és intézetünk főgondnoka.

(Néhai) *Király Mihály* nagyenyedi egyházi vidék esperese.

(Néhai) *Ince Simon* erdővidéki esperes.

(Néhai) *Tompa Ádám* utódai.

(Néhai) *Salamon József*, kolozsvári főtanodánk tanára.

Mosel Antal, a bányászati ítélőszék ülnöke.

Mihály Károly háromszéki földbirtokos.

Csercsenyés György buzás-boesárdi ref. pap.

(Néhai) *Nemegyei Jánosnak*, intézetünk tanárának utódai.

2. Könyvtárunk mostani létszáma megközelítőleg 7000 munkából és 9600 kötetből áll. És e könyv-összegnek mintegy 27 százalékát theologiai, 24 századrészt ó-classica philologiai szakra tartozó könyvek teszik; a többi részét a philosophiai, természettudományi, egyetemes és hazai történelmi szakok csaknem egyenlő mértékben foglalják el; legkisebb részét a külföldi és hazai *szépirodalmi* munkák képezik. Ez utóbbi hiányt azonban ez idő szerint pótolja az intézetünkben már évek óta fennálló „ifjúsági könyvtár“, melyet növendékeink saját költségükön szereztek és minden évben gyarapítanak. E könyvtár a közelebbi múlt tanodai év végén 695 munkából és 1183 kötetből állott. Ugyan e könyvtárhoz vannak áttéve a közkönyvtárból a gyakoribb használatú theologiai könyvek is.

Előbbi *kézírat*i gyűjteménye könyvtárunknak egészen elvesztett. Ujabb kézirat-darab 137 gyűlt, legnagyobb részint theologiai tárgyuak, intézetünk volt tanárainak és más régiebb s ujabb szerzőknek munkái.

Fali térképünk van 24; atlaszunk 7, köztök 2 műveltség-történelmi; földgömb-mintánk 3; rajz-iskolánk is el van látva rajz-példányokkal, képekkel, szobrokkal és dombor-művekkel.

Okleveleink közül csak azok maradtak meg, melyek eleitől fogva nem a könyvtárban, hanem a levéltárban voltak elhelyezve, és intézetünk alapítását, időnként szerzett ingatlan birtokait, kamatozó tőkéit s a tanulóink segélyezésére és jutalmazására rendelt alapítványokat tárgyazzák.

3. Könyvtárunk *érdekesebb* nyomtatványai közül, az egy, vagy más tekintetben kiemelni méltók elé vannak sorolva a D) alatt mellékelt jegyzékben.

4. Könyvtárunk tudományszakok szerinti osztályokba és ez osztályok apróbb szakaszokba vannak rendezve.

Lajstroma könyvtárunknak *háromféle* van: egyik a *főkönyv*, melynek illető szakaszaiba a könyvek és más könyvtári czikkek időnkint, a mint intézetünk birtokába jutnak, teljes, vagy legalább eléggé határozott czimökkel bejegyezvék; ezen kívül a már *betelt* alszakaszokhoz készültek és készülnek *betürendes* és *elhelyezési* lajstromok, amazok a *föllelést*, emezek a *számbavételt* könnyítők. Minden osztályhoz fenn van tartva *egy üres polcz*, melybe az újonnan szerzetek el vannak, és az ezutániak el lesznek rakva és rólok ideiglenes jegyzékek vezetve; mikor pedig e polczok is *betelnek*, *állandó* betürendes és elhelyezési lajstromok készülnek hozzájuk.

5. Könyvtárunk *nem nyilvános* ugyan, és rendszeren csak tanárainknak és felsőbb osztályu tanulóinknak adatnak ki belőle könyvek; de egyes, tekintetre méltó esetekben, czélszerűnek itéljük intézetünk körén kívüli, helytt lakó, vagy vidéki tudománykedvelőknek is kiadni kérésökre kellő biztosíték mellett, megszabott, rövidebb időre, könyvtárunk darabjait, kivéve azokat, melyeket drága, vagy ritka voltukért nem tanácsos vagy az illető ajándékozók rendelkezései szerint nem szabad kiadnunk.

A legutóbbi 4 év alatt a könyvkivevő személyek (tanárok és tanulók) száma megközelítette a 400-at, a kivett könyvek száma meghaladta a 800-at. Az „önképzőkör“ könyvtárából a közelebb múlt tanodai évben 1120 volt a könyvkivételek száma.

A könyvek kivételének, használatának és visszaszolgáltatásának feltételei, módja, rendje megtetszik az E) alatt ide mellékelt „szabályzatból.“

6. Alapítványaink, melyek tüzetesen épen könyvtáraink

gyarapítására volnának szentelve, — nincsenek. Rendes tanáraink (ez idő szerint 10-en) fel vannak hatalmazva évenként 50 frt értékéig gyarapítani az intézet költségén *szakjokhoz tartozó* könyvekkel könyvtárunkat. Ezen kívül, ha kedvező alkalom kínálkozik jó könyveket jutányosan szerezní meg könyvtárunknak, ezt felhasználni, ha csak lehet el nem mulasztjuk. Hazai és külföldi tudományos időszaki íratokra évenként mintegy 250 frtot fordítunk.

7. Külön könyvtárfelügyelői hivatal rendszeresítve intézetünknel sem ez előtt nem volt, sem most nincsen. Mindig valamelyik tanár vitte — a tanári kartól megbízatva — rendes tiszten felül a könyvtári felügyelés hivatalát is. Közvetlenül kezelő alkönyvtárnokot a tanári kar választ az intézet érettebb korú növendékei közül; néhány év óta a theologiai osztályból. A rendezéshez és lajstromozáshoz időnként segédek is veszünk fel.

A könyvtárra felügyelő tanáraink és alkönyvtárnokaink régibb idő ótai sorát nincs honnan merítsük, illető jegyzőkönyveink ama gyászos belháborúk alatt elveszvéen. A mostan élők emlékezete pedig nem ér messzebb a múltba vissza, mint körülbelöl 1820-ig: és ez emlékezet nyomán tudjuk, hogy elébb Hegedüs Sámuel a történelem, államtan és latin irodalom tanára, utána I. Szász Károly elébb a jogi, később a természettani és mennyiségtani tudományok tanára; Péterfi László, a történelem és politikai tudományok tanára 1838—1848-ig voltak könyvtári felügyelők; 1851-től fogva pedig mostanig az egyik alólírt viseli e hivatalt.

Irtuk az előbbieken foglaltakat

N.-Enyeden, 1877-ben Aprilis 4-dik és több következő napjain.

Mihályi Károly,
philosophia ny. r. tanára, és e. i.
könyvtári felügyelő a nagyenyedi
reform. Collegiumnál.

Bod Péter,
kezelő könyvtárnok
ugyanott.

E hivatalos jelentést hitelesítjük, Nagyenyeden 1877-ben.

Apr. 12.

Garda József, s. k.
igazgató.

Nagy Lajos,
jegyző tanár.

B.

Másolata Gróf Mikó Imre alapító levelének, mely mellett éremtárát a nagy-enyedi evang. reform. collegiumnak ajándékozta.

Az emberiség és szellem fejlődését az idő-tenger árában a történelem köti időpontokhoz, ez szorítja ismerhető és tanulmányozható határok közé.

És a történelem egyik fő segéd eszköze az érem-ismeret. Könnyebben figyel, szívesebben tanul az emberi elme, ha a világot műveiben s e művek alkotóinak képeiben egybekapcsolva láthatja maga előtt.

Jól tudták ezt nagy-enyedi főiskolánk dicső alapítói s derék fentartói; ezért szereztek számára szép és gazdag éremgyűjteményt. De ez — fájdalom — már csak „volt“, mert szentségtelen kezek elpusztították.

Elevenen emlékszem még most is: mily bámúlattal néztem gyermek-éveimben főiskolánk e nembeli gazdag gyűjteményét. A magyar királyok és nemzeti fejedelmek képeiben a haza elmúlt szép napjait, s e múltban egy dicsőbb jövő zálogát és előképét véltem látni.

Ez ifjúi álmok közt fogamzott meg lelkemben a történelem iránti hajlam, ott ébredt fel a gyűjtés vágya.

És gyűjtöttem gyenge erőmhöz képest mostanig s e gyűjtésnek eredménye: az itt következő lapokon feljegyzett szerény éremgyűjtemény egybeállítására lón.

Hova tegyem? — kérdem már most sebhedt szívemtől. És ez arra ösztönze, hogy tegyem amaz oltárra, melynek dicső alapítója által gerjesztett lángjától vettem én is egykor meleget és világot, de a melynek szentségeit gonosz kezek hamuba temetni nem irtóztak.

E sugallat szavától indítva: fennebb említett éremgyűjteményemet ezennel nagy-enyedi főiskolánknak adományozom, tetteleges birtokába bocsátom; kérve a tisztelt előljáróságot, hogy azt ez intézetünk iránt viseltető benső rokonszenvem jeléül s hálatartozásom némi törlesztéséül elfogadni és időről-időre egyik helybeli tanár ur közvetlen felügyelete s gondozása alá helyezni szíveskedjék.

Kicsiny az magában, de alapúl és kezdetnek — gondolom — elég. Lelkemből kívánok annak az idő folytán gyarapodást.

Isten tartsa, védje, virágoztassa e főiskolát, melynek romjaiból való teljes kiemelkedése buzgó ohajtásom tárgya évek óta, ernyedetlen törekvésim célja ma s megérése egykor szívemnek legnagyobb öröme leend.

Irtam Kolozsvártt, Karácson-hava 19-ik napján 1863-ik esztendőben.

Gróf Mikó Imre, s. k.

Ezen másolat mindenekben megegyezik eredetijével.

N.-Enyed, 1877. Mart. 31.

Mihályi Károly,
r. tanár és könyvtári felügyelő
a nagy-enyedi reform. collegiumnál.

Bod Péter,
kezelő könyvtárnok
ugyanott.

C.

Másolata Gróf Mikó Imre alapító levelének, mely mellett ó-classicus irodalmi könyvtárát a nagy-enyedi evang. reform. collegiumnak ajándékozta.

E ezímtárban levő classicai irodalmi művek az ó-világ legműveltebb két nemzete, sőt általában az emberiség legszebb elmetermékeit foglalják magukban. Oly művek ezek, melyekben az eszmék eredeti szépsége s választékos gazdagsága, valamint a rajtok átömlő ízlés egyszerűsége és nemes volta a tartalomnak azt a mélységét, az alaknak ama fenségét, mindkettőnek a tekintély ama nemét kölcsönzi, melynél fogva azok az emberiség tanítói, az ízlés nemesítői, a valódi műveltség élő forrásai voltak és — hihetően lesznek mindenha.

Mély hódolat érzését hordozva lelkemben kora ifjúságom óta a classicai irodalom iránt: felkerestem, olvasgattam s egyet és mást megszerezni jókor elkezdtem. Később fiamnak hasonló lelki irányát látván: a gyűjtést megkettőztettem. Úgy akartam, hogy idővel a lehető legteljesebb classicai gyűjteményt hagyjam nevem s kedvenez tanulmányaim örökösének birtokába. Azt gondoltam: az ezekben letett eszmék vonzó ereje, az itt halhatlanult nagy jellemek példája segíti őt abban, hogy szívét s elméjét a kor süllyedező szellemi és erkölcsi állapotai közt feddhetlenül megőrizze s a szépnek, igaznak, jónak rendíthetlen vallója, tisztelője, cselekvője legyen.

Az égi hatalom elszakította tőlem azt, a kinek e gyűjtemény eredetileg szánva volt. S így most, midőn hajdan virágzó nagy-enyedi Főiskolánk, egyesített törekvéseink által, hamvaiból ismét új életre kelt: hova tehetém szükségesebb helyre, kinek adhatnám méltóbban, mint ez intézetnek, melyben szeretett székegy nemzetem fiai nagyobbára tanulásukat végzik, hol én is nevededtem, melynek főgondnoka vagyok s nagy számu felső osztályú tanuló ifjúsága ily nemű könyvgyűjtemény s a classica irodalom alapos ismerete nélkül egyáltalában el nem lehet?!

Legyen tehát e gyűjtemény örök időkre a nagy-enyedi ev. reform. főiskoláé! Terjessze annak ifjúsága között az alapos tudást, a tisztult ízlést, a classica műveltséget. Az azokban levő nagy eszmék, nemes polgárjellemek, dicső élet példák vezéreljék jóra és szépre, ápolják a böles és tevékeny hazaszeretetet, tartásuk vissza mindenha a rúttól, óvják meg a szellemi és erkölcsi süllyedéstől.

Akaratom és intézkedésem e gyűjtemény gondviselésére, kezelésére és használatára nézve ez:

1. Kikötöm, hogy e tőlem ajándékozott könyvek folyvást külön felállítva, külön kezeltessenek.

2. Akarom, hogy e külön czímtár, használatra és emlékül azon esetre is megtartassék, ha idővel a főiskolai könyvtár alap- és szakczímtárai, e tőlem adományozott könyveknek is belefoglalásával, teljesen elkészülnek.

3. E czímtár elején álló iratlan lapokra az a tanár, ki a főiskolai könyvtárnok tisztét viseli, a könyvek számbevétele és felállítása után jegyezze be, hogy a czímtárban körülírtan elősorolt könyveket hiány nélkül átvette. Jöendőben is, valahányszor a könyvtárnok változik, az illető tanár, ki a könyvtárnok tisztét átveszi, a könyveket egyenként számbavéve, s a kiadások ugyanazonságára különösen ügyelve, az átvételről szóló elismerést folytatólaga e czímtárba jegyezze be.

4. A használatra nézve kívánatom az, hogy e könyvek a tudomány valódi kedvelőinek — kik azokat kétségkívül megkímélni és tisztán tartva használni tudandják — helyben Nagy-Enyeden minél szabadabb használatára álljanak; de a kivevők mindannyiszor saját névalírásukkal külön térítvényt adjanak, s egyszersmind a könyvtárnok is a kiadott könyvekről rendes

kiadási jegyzőkönyvet vigyen. A kivett könyvek legfőlebb egy évnegyedig maradhatnak künn egy olvasónál, akkor multhatatlanul visszaadandók; de a könyvtárnoknak szabadságában álland, azokat — ha más kivenni kívánó nem jelentkezik — használatra ismét kiadni. Azonban e kiviteli s a könyvtár épületén kívül használhatási jog, a díszkiadásokra, valamint az incubulákra is nem terjed ki. A vidékre kölesönzést általában ki zárom.

5. Kikötöm, hogy az általam adományozott könyvek iskolai kézi könyvül, mindennapi használatra ki ne adassanak.

És most, a midőn e gyűjteményemet nagyenyedi főiskolánk falai közé átteszem, buzgón kérem az Istent: adja rá áldását, vegye védelmező szárnyai alá mindkettőt. Sokszor nyújtottak e könyvek nekem derűs és borús napjaimba élvezetet és vigasztalást. Legyen ezután terjedtebb körben hatásuk, teljesítsék ismeretterjesztő s izlésnemesítő feladatukat e népes főiskola közvetítése által az egész hazára nézve.

Irtam Kolozsvártt, 1863-ik esztendőben Szent-Iván havának 21-ik napján.

Gróf Mikó Imre, s. k.

Ezen másolat mindenekben megegyezik eredetijével.

N.-Enyeden, 1877. Mart. 31.

Mihályi Károly,
r. tanár és könyvtári felügyelő
a nagyenyedi reform. collegiumnál.

Bod Péter,
kezelő könyvtárnok
ugyanott.

D.

A nagyenyedi evang. reform. collegium könyvtárának egy vagy más tekintetben különös érdeke könyvei.

a) Régibb és ritkább magyar könyvek:

1. [Chronica ez Vilagnac jeles dolgairól. Irtá (Benedi) Székely István. Nyomtatott 1559-dik évben.] Címe, a 2-dik, 3-dik levél és a 250-dik utániak hiányzanak; kis negyed-, vagy széleske 8-adrét.

2. Az Tiszteletes es Bőcsfűletes, eszszel, erkölcsel es tudomannyal megh ert Isten-felő Hodaszi Lukaes-nak, Debreceni Anyaszent-egyhaznak regi hüseges Lelki Pasztoranak, az Tiszan innet levő Egy-hazi Szolgaknak penig melto Püspökjenek; Ki az Urban elalut nagy esendessen, mikoron Isteni szolgálatban volna foglalatos, az Isten szekiben, 17 napjan Pünköst havanak; hidegh teteme fölött tött Praedicatio 19. napjan az megh nevezet honak, 1613. Esztendőben. Keserűi D. Ianos Varadi Ecclesianak Lelki Pasztora által. Debreczenben Nyomtatta Lipsiai Pal, 1613 Esztendőben. 4r.

3. Temetesi pompa Mely amaz io hirrel nevel tündöklő Nagysagos Iffiu Groff Iktari Bethlen Istvannak &c. . . egyetlen egy magzattyanak, az N. Groff Iktari Bethlen Christina Kis Aszszonynak utolso tisztessegenek megh adasaban, hidegh tetemecskejenek felette Eczedben es Bathorban Anno 1631. diebus 25. & 26. Novembris, kiszolgaltatot. Es mostan Istennek tisztessegere az Anyaszent-egyhaznak eppületire, es az megh nevezet idvözült kis Aszszonynak boldog emlekezetinek meg maradasara kibocsattatott az temetesben lőt Pompanak rendi szerint. Debreczenben, Nyomtattatott Fodorik Menyhart által. 4r.

4. Temetesi Pompa, Melly az Tekintetes es Nagysagos Nehai Groff Iktari Bethlen Peternek, Hunyad Es Maramaros Várme-gyéknek örökös Fő Ispánnának, 1646 Esztendőben, Kis-Aszszony havának harmadik napján, Bánban meg-hidegedett testének Liskafalváról Nyir-Bátorban, temetésének helyére való meg-indításától fogva, az földben el-takarittatásáig, celebraltatott. (Két hattyu nemzetségi ezimer.) Varadon. Nyomtatta [tott] Szenci Kertesz Abraham által M. DC. XLVI. esztendőben. (hiányzik 5 levél a végéről. 4r.

5. Szőlősi Mihály. Sion Leanya Artatlan Vgyét védő Hitnek Paissa; avagy; A'Győri Collegium Harmadik kérdése ellen az Ur Hadait viselő, s' igaz ügyért kikelő. Bajnok Davidka . . . N. Szőlősi Mihály, Surányi Lelki Tan. által Nyomtattatott 1668 [Kassán]. 8r. 664 [helyesen 464] l. — Czimlapja hiányzik.

Ezeken kívül még vannak könyvtárunkhan feles számu régibb „balotti actiók“, melyekből biztos és érdekes biographiai és genealogiai adatok merithetők.

b) A nyomdászat első századában vagy kevéssel az után kiadott könyvek közül:

1. Iohannis Scoti, subtilissimi doctoris theologi in quart. libr. sententiar. opus anglicanum feliciter incipit. (Eod. volumine:) Thomae Aquinatis, fratris sacri ordinis praedicatorum, viri quidem sanctitate et scientia praestantissimi, incipit feliciter. (Et ad calcem) Beati Th. Aq. quodlibeta duodecim expliciunt feliciter per Johannem Sensenschmid, urbis Nurnbergae civem industriosum, impressoriae artis magistrum, et Andream Frisner de Bunsidel imprimendorum librorum correctorem, anno a nativitate Dni CIO CCCC LXXIIII. XVI. Cal. Mai.

2. Caii Crispi Sallustii bellum Catilinarium cum commento Laurentii Vallensis. (Eodem volumine porro) Portii Latronis Declamatio contra Catilinam. — C. Crispi Sallustii bellum Iugurthinum, cum commentariis praeclarissimi fratris Ioannis Chrysostomi Soldi Brixiani. — C. Crispi Sallustii [o]rationes ex libris eiusdem historiarum exceptae. — C. Crispi Sallustii Vita. — Romae per Pomponium emendata Brixiaeque per Ioannem Britannicum diligentissime revisa. (circa 1490) fol. min.

3. C. Plinii sec. histor. natur. libri XXXVII. aptissimis figuris exculiti ab Alexandro Benedicto. Venetiis MDVII.

4. Opera Sallustiana; edidit Jodocus Badius Ascensius. (a végén: Lugduni, diligenti recognitione Impressus per Claudium Dauost de Troyes, Impensis honesti viri Simonis Vincentii. Anno Dni millesimo quingentesimo nono. V Id. Jan.

5. Habes hic amice lector P. Terentii comoedias una cum scholiis, et Donati, Asperi et Cornuti commentariis decerptis, multo, quam antehac usquam prodierunt emendatiores. Studio et opera Desiderii Erasmi Roterodami. Basileae in officina Frobeniana. Anno 1532. fol. min.

6. Libri selectarum declamationum Philippi Melanchthonis. Argentorati 1541.

7. Commentarius in Daniele Prophetam editus a Philippo Melanchthone. Lipsiae 1543.

8. In sacrosanctum Davidis Psalterium Commentarii per Wolfgang. Musculum Dusanum. Basileae 1551.

9. Publ. Virgilii Maronis, poëtae Mantuani, universum poëma, cum absoluta Servii grammatici interpretatione. Venetiis, 1558. (4 r. két példányban.)

10. Juvencii Coelii Sedulii orationes et sacra poësis. Lugduni 1556.

11. Dionysii Lambini in Q. Horatii Flacci commentarii, editio poster. Francof. ad M. 1557.

c) D í s z - k i a d á s o k :

1. Homeri Ilias Tom. I—III. Parmae. typis Bodonianis 1808. (legnagyobb ívrét. regal-papir.)

2. P. Virgilii Maronis opera. Parmae in aedibus Platinis 1793. folio reg.

3. Antiquissimi Virgiliani Codicis fragmenta et picturae ex bibliotheca Vaticana. Romae apud pedem marmoreum. 1745. f. reg.

4. P. Virgilii Maronis Bucolica, Georgica, Aeneis. Parisiis, apud fratres Didot. 1791. fol.

5. P. Virgilii Maronis opera ex antiquis monumentis illustrata (aeri incisa). Cura et studio Henrici Justice. (egész könyv rézre metszve; számos réztáblával.)

6. Corn. Taciti opera. Parmae in aedib. Palatinis. 1794. Tom. 1—3. (nagy 4r. regal.)

7. Quintus Horatius Flaccus (aeri inc.) Birminghamiae 1760. 4 r. regal.

8. Corn. Nepotis vitae excellentium imperatorum. Parmae in aedib. Palat. 1799. fol. min.

9. Theophrasti characteres. Parmae. typ. Palat. 1749. 4-to.

10. Ανακρέωντος Τηροῦ μέλη. Parmae. 1793. 4-to.

d) M á s t e k i n t e t b e n é r d e k e s e k :

1. Ersch és Gruber „Allgemeine Encyclopaedie der Wissenschaften und Künste.“ Teljes példány; az eddig kiadott kötetek mind.

2. Calmets Dictionary of the holy Bible, with the biblical fragments by the late Charles Taylor. Illustrated, with numerous maps and other engravings. Ninth edition, in five volumes London 1847. (4-to, reg.)

3. Revue des deux mondes. 17 évf.

Annalen der Physik und Chemie. 20 évf.

Zeitschrift für Wissenschaftliche Zoologie. 10 évf.

Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik.
25. évf.

Neue Jahrbücher f. Philologie und Paedagogik. 20 évf.
Literarisches Centralblatt 20 évf.

Hitelesítve általunk N.-Enyeden, 1877. apr. 12-dikén.

Garda József s. k.,
igazgató.

Nagy Lajos,
jegyző tanár.

*Szabályzat a nagyenyedi evang. reform. collegium könyvtárának
azon intézet tanuló ifjúsága által leendő használata módjáról és
rendéről.*

1. A collegium könyvtárából irodalmi műveket tanulmányozás végett kinyerhetni igényök van az ideiglenes osztály tanítóknak, a theologiai intézet növendékeinek és a gymnasium két felsőbb osztályabeli tanulóknak.

2. Tanulók számára szerkesztett kézikönyvek a könyvtárból nem adatnak ki.

3. A könyvkiadás ideje: szerdán és szombaton délelőtt 11—12 óráig.

4. Ki a könyvtár segélyével élni akar, följegyzi a könyvtárnoknál e végre nyitva álló naplóba, a rendes könyvkiadás előtti napokon, a kívánt könyvet, kérése idejét és saját nevét.

5. A könyvtárnok a közelebbi kiadás idején értesíti a nála e végett megjelenőket, teljesíthető-e azon alkalommal kérésök, vagy nem? Az első esetben átadja nekik a kívánt könyvet, vagy könyveket; a másik esetben tudatja velök, mikor lesz nekik kiadható, a mit kértek.

6. A könyvet személyesen kell átvenni az illetőnek a könyvtárnoktól, miután az ily tárgyú jegyzőkönyvbe saját kezével felírta a könyv elég határozott czímét, kivevése idejét és saját nevét.

7. Annak, ki előbb jegyzi be az illető naplóba kérését, elsőbbsége van a többiek felett. De a felett, ki a könyvet már egy szorgalmi vagy szüneti időszak folytán használhatta, és még továbbra is megtartani kívánná, elsőbbsége van annak, ki utána első ízben kéri.

8. A kivett könyvet, vagy könyveket azon szorgalmi vagy

születi időszak utánappjain, melyben ki voltak véve, be kell vinni a könyvtárnokhoz: a beadó azonban, ha más nem kéri, újra kinyerheti és megtarthatja azon szorgalmi vagy szüneti idő végeig, melyben legutóbb kiadatott neki.

9. Az ideiglenes osztálytanítók az oly könyveket, melyekre tanításukban szükségök van, megtarthatják egy tanodai év folytában maguknál; a tanodai év végén azonban kötelesek beadni az ily könyveket is.

10. Ha a kivevő tanuló vidéken szándékozik tölteni a szünidőt, vagy annak nagyobb részét, köteles a kivett könyvet a megelőző szorgidő utánappjaiban beadni: valamint akkor is, ha szorgalmi, vagy szüneti idő folytában kell ideiglenesen több napokra távoznia; ez esetben azonban fenmarad két hétig elsősege mások felett, hogy beadott könyvét újra kivehesse és a folyó szorgalmi idő végeig magánál tarthassa.

11. Két munkánál és négy kötetnél több egyszerre egy tanulónak ki nem adható.

12. A könyvtárnok a kivett könyvek beadásának idejét saját kezével följegyzi az illető rovatba.

13. A kivett könyvet gondosan kell őrizni és kimélni: jelesen köteles a kivevő, mielőtt használná, czélszerűen beborítani tábláját; mikor nem használja és hazulról távozik, zár alá tenni; szakadástól, mocsoktól megóvni, nem jegyezni bele semmit.

14. Ki a 8., 10. és 13. pont alatti szabályok ellen vét, a mellett, hogy illető esetben kárpótlással tartozik, könyvkivételi igényét is elveszíti és csak a tanári kar határozata által nyerheti vissza.

15. Kiknek a könyvtár segélyével élni igényök van, azoknak sem egyes tanodaéveik, sem egyes tanodai pályájok végén ki nem adhatók tanodai bizonyítványaik, míg könyvtárnoki elismerést nem mutatnak arról, hogy a collegium könyvtárának nincs rajtuk semmi követelése.

Az előbbi lapokon írt szabályzatot hitelesítjük.

N.-Enyed, 1877. márcz. 31.

Mihályi Károly,

r. tanár és könyvtári felügyelő
a nagyenyedi reform. collegiumnál.